

Адрес - нишонӣ - суроға

Опубликовано 1 января, 2017 - 11:11 пользователем Ҳайати тадорукот

Суроғ дар забони форсӣ-тоҷикӣ иқтибоси туркӣ буда, ин вожа дар фарҳангҳои куҳан, бинобар осори чанде аз гузаштагон ба гунаи суроғ (سراغ) омадааст. Дар фарҳангномаҳо аз ин маъниҳои вожаи суроғ ёд мешавад: ҷустуҷӯ, кофтуков; интизор; нишон, асар, аломат; дарак, хабар. Вожаи суроғ дар ин маъниҳо дар осори Ҳозиқ, Сайидо, Савдо, Ҷомӣ, Бедил ва чанд адибони дигар ба кор рафтааст.

Дар «Луғатнома»-и Деҳхудо «суроғ» (سراغ) чунин маънӣ шудааст: «суроғ- нишони пойи одамӣ ва ғайра; нишони пой ва бо лафзи талаб кардан ва ҷ устан ва кардан ва гирифтани ва бардоштан ва додан мустаъмал аст (Онандроҷ, Фиёс ул-луғот). Дар туркӣ сӯроғ (سوراغ) ба маънии тафаҳхус ва тафтиш бошад; нишон ва асар ва хабар; маҷозан ба маънии талаш ва ин лафз туркӣ аст (Фиёс ул-луғот)».

Деҳхудо аз ин таркибҳои феълӣ бо вожаи суроғ низ ёд мекунад: суроғ додан- нишон додан; суроғ доштан — огоҳӣ доштан; суроғ кардан — нишон ёфтан, огоҳӣ ёфтан; суроғ гирифтани — хабар пурсидан, бохабар шудан (Деҳхудо. Луғатнома. Техрон, 1998; ҳамчунин мурочиша шавад ба Фарҳанги забони тоҷикӣ, Москва, 1969; Фарҳанги тоҷикӣ ба русӣ. Душанбе, 2006; Фарҳанги мукаммали забони тоҷикӣ. Душанбе, 2011.)

Шарҳи «Фарҳанги форсии Амид» низ дар иртибот ба вожаи суроғ ҷолиб ба назар мерасад: «суроғ- нишон ва аломат, нишони пой; пурсиш аз ҷо ва макони касе; бо суроғи касе ё чизе рафтан; пайи ӯ рафтан ва онро ҷустуҷӯ кардан; суроғ гирифтани- касеро ҷустуҷӯ кардан ва ҷову макони ӯро аз дигарон пурсидан» (Фарҳанги форсии Амид. Техрон, 1387).

Дар забони ўзбекӣ ин вожа ба гунаи so'roq (сӯроқ - سوراق) дар ин маъниҳо истифода мешавад: 1. пурсиш, суол; 2. (ҳамчун истилоҳи ҳуқуқӣ) бозпурсӣ, пурсиш аз муттаҳам дар бораи вуқуи ҷурм; 3. тақозономаи расмӣ, пурсишнома. Ин вожа дар ўзбекӣ дар ин чанд қолаб мушоҳида мешавад: бесӯроқ — бидуни пурсиш, бидуни иҷозат; сӯроқламоқ — пурсуҷ ӯ кардан; сӯроқсиз — бидуни руҳсат; бидуни бозпурсӣ. (Фарҳанги ўзбакӣ ба форсӣ. Муҳаммад Ҳалим Ёрқин, Шафиқа Ёрқин. Техрон, 1386).

Имрӯз дар забони тоҷикӣ бар ивази адрес аз вожаҳои «нишонӣ» ва

«суроға» кор гирифта мешавад. Адрес (аз франсавӣ -adresse < addresser «ирсол додан, фиристодан») дар дигар забонҳо дар чандин маъно, аз ҷумла маънои асосии он «маҳал ё макони муассиса ё идора ва ё ҷойи зисти шахс» истифода мешавад. (Большой словарь иностранных слов. Москва, 2007).

Вожаи байналмилалӣ адрес дар забони тоҷикӣ ба воситаи забони русӣ пас аз солҳои 20-уми асри ХХ ворид шуда ва то ба имрӯз барои ҳама маълум аст. Ҳатто вожаи адрес дар забони тоҷикӣ (ҳамчунин форсӣ-āдрес) ва забонҳои дигари Иттиҳоди Шӯравии собиқ ягона истилоҳе буд, ки баробарии дигари муносиб надошт ва дар ҳама ин забонҳо яқсон ба кор мерафт.

Ин вожа дар форсӣ ҳамчун иқтибоси франсавӣ ба гунаи āдрес ба кор рафта, баъдан муодили форсии он — «нишонӣ» низ мавриди истифода қарор мегирад, ки фарҳангномаҳои форсӣ дар истифодаи он далели ин гуфтаҳо мебошад.

Дар забони тоҷикӣ се гунаи баробариҳои он, яъне адрес (тавассути забони русӣ), нишонӣ (аз форсӣ) ва суроға (аз суроғ+а, аз бунёди туркии сӯ роғ) ба кор меравад. Бояд таъкид кард, ки вожаҳои «нишонӣ» ва «суроға» пас аз солҳои 90-уми асри ХХ дар забони тоҷикӣ корбурд пайдо карда ва ба нашри аввали «Фарҳанги тоҷикӣ ба русӣ» (ҷ.1, соли 2004; ҷ.2, соли 2005 ва нашри дувум соли 2006) ворид гардиданд.

Суроға, ки иборат аз ҷузъҳои суроғ ва пасванди -а мебошад, махсуси забони тоҷикӣ ба шумор

Адрес - нишонӣ - суроға

Публикация сайта: «Комитет по языку и терминологии при Правительстве Республики Таджикистан» (<https://istilohot.tj>)

меравад. Аз вожаи туркии суроғ на дар забонҳои туркӣ ва на забонҳои ғайри туркӣ вожаи суроға (бо иловаи пасванди-а) сохта нашудааст. Ин шакл танҳо аз сохтаҳои баъдӣ дар забони тоҷикӣ маҳсуб мешавад.

Дар «Луғати русӣ-тоҷикӣ»-и соли 1933 дар алифбои лотинӣ танҳо аз вожаи иқтибосии «адрес» истифода шудааст. Ҳамин тариқ дар ду фарҳанг ӣ дигар — «Луғати русӣ — тоҷикӣ»-и соли 1949 ва «Луғати русӣ — тоҷикӣ»-и соли 1985 низ «адрес» бидуни баробариҳои тоҷикии он омадааст. Дар забони форсӣ вожаи «нишонӣ» дар баробари адрес (форсӣ ādres) ба қор меравад. Вожаи нишонӣ дар «Луғатнома»-и Деҳхудо дар баробари он чанд маъниё, ки аз гузаштагон ҳамчун шоҳид ёд мекунад, як маънии дигари он «нишон, суроғ, адрес» низ зикр кардааст.

Аз таърихи қорбурди ин вожаҳо чунин бар меояд, ки «нишонӣ» дар суннати хаттии мо собиқаи бештар, аммо «суроға» бидуни суннати хаттии тӯлонӣ дар забон мавриди истифода қарор доранд. Бо ин далел нишонӣ бо доштани ҷойгоҳи хоси худ дар осор бояд дар мақоми аввал қарор дода шавад. Он чи марбути «адрес» аст ин вожаи маъруфи байналмилалӣ мисли форсӣ ва дари Афғонистон метавон дар забони тоҷикӣ низ қорбурди вижаи худро дошта бошад.

Д. Саймиддинов

Рейтинг контента: 1

Средняя оценка: 1 (1 голос)

Категория:

- [Мақолаҳо](#) [1]
- [Фаъолият](#) [2]

Источник: <https://kumitaizabon.tj/ru/node/137?mini=2026-09>

Ссылки

[1] <https://istilohot.tj/ru/taxonomy/term/26> [2] <https://istilohot.tj/ru/taxonomy/term/24>